



Bolalar auditoriyasi bilan ishlashning psixologik asoslari

Anvarova Muqaddas Xomidjon qizi

*O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti Xalqaro
jurnalistika yo'nalishi 3- kurs talabasi*

Annotatsiya: *Ommaviy axborot vositalarida bolalar auditoriyasi bilan ishlashning psixologik asoslarini tushunish qiziqarli va foydali kontent yaratish uchun juda muhimdir. Bolalarning kognitiv, hissiy va ijtimoiy rivojlanish bosqichlari ularning ommaviy axborot vositalarini qanday idrok etishi va o'zaro munosabatiga ta'sir qiladi. Kontent yaratuvchilar yoshga mos, tarbiyaviy va axloqiy jihatdan asosli ommaviy axborot vositalarini ishlab chiqarish uchun ushbu rivojlanish omillarini hisobga olishlari kerak. Bolalar psixologiyasini doimiy ravishda o'rganish va qo'llash bugungi jamiyatda bolalar duch keladigan rivojlanayotgan muammolarni hal qilish uchun ham muhim hisoblanadi.*

Kalit so'zlar: *Bolalik, ijtimoiy hodisa, idrok, xotira, fikrlash, bolalar nazariyasi*

Bolalik murakkab ijtimoiy hodisadir. Bolalik davrida bolaning shaxsiyati umuman rivojlanadi, uning dunyoqarashi, e'tiqodlari, qadriyatlari va xarakter xususiyatlari shakllanadi. Bularning barchasiga qo'shimcha ravishda, bolalik davrida aqliy jarayonlarning ishlashi o'rnatiladi: hislar, idrok, xotira, fikrlash. Ushbu ish uchun tavsiflash uchun muhim bo'lgan bolalar o'qish psixologiyasi fikrlash, xotira va idrok jarayonlari bilan chambarchas bog'liq.

Bolalik ijtimoiy-madaniy hodisa sifatida o'ziga xos xususiyatlarga va ijtimoiy-tarixiy turlarga ega. Ulardan biri 21-asr boshidagi bolalikning turi. Bolalar bugungi kunda maktabda va to'garaklarda juda ko'p ma'lumotlarni olishadi, ularning otanalari ularga yetarlicha e'tibor bermaydilar va ko'p sonli vazifalarni bajarishni talab qiladilar. Natijada klip fikrlash muammosi paydo bo'ladi. Bunday fikrlash



zamonaviy bolalarga xosdir, ular muqarrar ravishda ko‘p vaqtlarini Internetda o‘tkazadilar va g‘arb multfilmlarini tomosha qilishadi. Ko‘pgina jurnalistlar va boshqa tadqiqotchilar kliplarni o‘ylashning quyidagi asosiy belgisini ta’kidlashadi: bolalar miyasi ma’lumotni bo‘laklarga bo‘lib, faqat yorqin rasmlar, tasvirlar va so‘zlarni eslab qoladi. Shuning uchun ham zamonaviy bolalar darslikning to‘liq matnini o‘qishlari shart emas va klassik adabiyotlarni o‘qishga qiziqmaydi. Ular matnni ko‘zdan kechiradilar va bir necha soniya ichida undagi asosiy narsani ajratib ko‘rsatishadi. Bu qobiliyat bir ma’lumot manbasidan ikkinchisiga tezda o‘tishga muhtoj bo‘lgan har qanday odamda paydo bo‘ladi. Bu shuni anglatadiki, klip tafakkuriga maktab ta’limining tashkil etilishi ham yordam beradi. Qisqa darslar, qisqacha ma’ruzalar va insholar, juda ko‘p turli xil ma’lumotlar klip fikrlaydigan o‘quvchining yangi turini shakllantiradi.

“Akademnashr” asoschisi Sanjar Nazar bolalar adabiyotiga bo‘lgan e’tiborni quyidagicha izohlaydi: *“Bolalarga bag‘ishlangan kitoblar va ularni o‘qitish masalasiga jiddiy qaralgan doim. Lekin negadir kitob xarid qilayotganda o‘zbek tilidagi asar, qo‘llanma, ensiklopediyadan ko‘ra xorijiy tillardagisi afzal ko‘riladi. Buni ko‘pchilik sifat, saviya, mazmun va mavzuga bog‘laydi. Aksar ota-ona o‘zbek tilida nashr etiladigan bolalar kitoblari zamondan ortda qolayotgani, yangilikni chetlab, bir maromda — o‘rtamiyonalik, tussizlik va bolaga zarur bilimni berolmayotganini aytadi. Millatni, xalqni tarbiyalash — bolalarni tarbiyalashdan boshlanadi. Bolalar kitobi, ta’limi va tarbiyasiz kelajak yo‘q”*¹. Yuqoridagi fikrlarni bolalar matbuotiga qiyosiy tahlil qilsak, o‘zbek tilidagi nashrlar faqat milliy mentalitetga urg‘u berib, zamonaviy ma’lumotlarni chop etishda orqada qolgan deyish mumkin.

¹ <https://daryo.uz/2021/11/10/kimgadir-egilib-bukilmaslik-qul-bolmaslikning-yagona-yoli-ilm-ziyo-kitob-ekanini-oxirigacha-tushunib-yetmadik-noshir-sanjar-nazar-bilan-suhbat/>



Media xususiyati bo'yicha bolalar jurnalistikasi internet kuzatuvchilari (yoki obunachilar soni)ga ko'ra tahlil qilinadi. Keyingi paytlarda ularni dunyoqarashga ko'ra guruhlash ham uchramoqda.

Bolalik turi tushunchasiga qo'shimcha ravishda biz "bolalik madaniyati" toifasini ajratamiz. Bolalik madaniyati - bu kattalar jamiyatining bolalikka nisbatan o'rnatilgan xulq-atvori an'analari. Ammo "bolalar nashrining asosiy tarkibiy qismlari haqida nazariy g'oyalarni shakllantirish uchun nafaqat guruhning umumiy chegaralari, balki bolalar auditoriyasining ichki tuzilishi haqida ham gapirish kerak. Shu munosabat bilan bolalar submadaniyati masalasi ayniqsa dolzarb bo'lib qoladi.

Bolalik submadaniyati tushunchasi bolalik madaniyati bilan chambarchas bog'liq. Bolalar submadaniyati so'zning keng ma'nosida jamiyat tomonidan bolalar va bolalar tomonidan yaratilgan barcha narsadir. Submadaniyat orqali bolalarning ehtiyojlari:

- kattalardan izolyatsiya qilish;
- oiladan tashqari yaqinlik, yaqinlik;
- mustaqillik;
- ruhi va manfaatlariga yot bo'lgan tengdosh guruhlardan chiqarib tashlash;
- ijtimoiy o'zgarishlarda ishtirok etish.

Kichkina odam jamiyatda yashaydi, bu erda bolalar submadaniyati bolaning ijtimoiy voqelikning yangi qirralarini o'zlashtirishiga va unda o'zini o'zi tasdiqlashiga, tengdoshlar guruhida bolaning shaxsiyatining o'zini namoyon qilishiga hissa qo'shadi. kattalar jamiyati. Bolalar submadaniyati psixologiyasi bo'yicha dunyodagi yagona universitet kursi muallifi, Sankt-Peterburg davlat universiteti psixologiya fakulteti dotsenti M.V. Osorina o'z asarlarida "bolalar dunyosi kattalar dunyosi bilan bir xil makonda mavjud. Kattalar bolalar jamiyatining hayoti va madaniyatini ko'rmasligi mumkin. Shuning uchun bolalar submadaniyatiga ehtiyotkorlik bilan munosabatda bo'lish va bolalar davriy nashrini yaratishda uni eslab qolish juda muhimdir.



Aytish joizki, mamlakatimiz aholisining **18,9 mln** nafari yoki **54** foizini 30 yoshgacha bo'lgan yoshlar va bolalar tashkil etadi². 2021 yil holati bo'yicha, 5-9 yoshgacha bo'lgan bolalar 3 341 346 nafar, 10-14 yoshgacha 3 078 367 nafar, yoshlar 15-19 yoshgacha 2 569 705 nafar, 20-24 yoshgacha 2 758 841 nafar, 25-29 yoshgacha 3 218 218 nafarni tashkil etadi³. Shundan kelib chiqib, bolalar muammosiga naqadar ma'rifiy va ijtimoiy-siyosiy nuqtai nazardan yondashish muhimligi oydinlashadi. Salkam **20 millionga** yaqinlashay deb qolgan bolalar va yoshlar kontingenti uchun umumiy 6 000 000 tirajda nashrlar chiqarilishining o'zi bolalar matbuoti uchun salbiy bahodir. Sababi, millionga ham yetmagan tiraj mamlakat bolalar va yoshlar sonining 1 foizini ham ta'minlamayapti

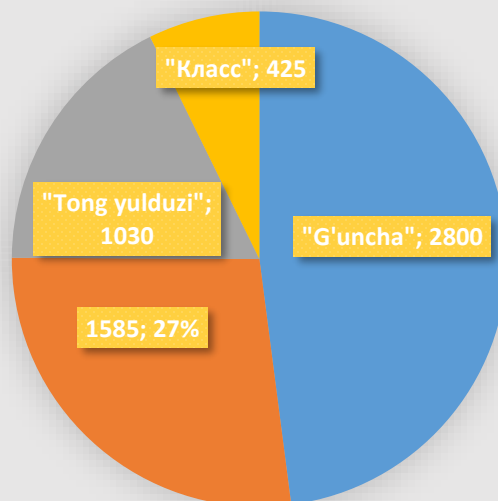
Ommaviy axborot vositalarida bolalar auditoriyasi bilan ishlashning psixologik asoslarini tushunish qiziqarli va foydali kontent yaratish uchun juda muhimdir. Bolalarning kognitiv, hissiy va ijtimoiy rivojlanish bosqichlari ularning ommaviy axborot vositalarini qanday idrok etishi va o'zaro munosabatiga ta'sir qiladi. Kontent yaratuvchilar yoshga mos, tarbiyaviy va axloqiy jihatdan asosli ommaviy axborot vositalarini ishlab chiqarish uchun ushbu rivojlanish omillarini hisobga olishlari kerak. Bolalar psixologiyasini doimiy ravishda o'rganish va qo'llash bugungi jamiyatda bolalar duch keladigan rivojlanayotgan muammolarni hal qilish uchun ham muhim hisoblanadi.

² O'zbekistonda yoshlarga oid davlat siyosatini 2025 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi. www.lex.uz

³ O'zbekiston respublikasi davlat statistika qo'mitasi rasmiy sayti. www.stat.uz



O'zbekistonda bolalar davriy nashrlari obunachilari ko'rsatkichi



Bolalarning rivojlanish bosqichlari va kognitiv qobiliyatlari shakllanishi:

1. Chaqaloqlikdan erta bolalikgacha (0-5 yosh):

- Bu bosqichda bolalar tez kognitiv va hissiy rivojlanishni boshdan kechiradilar. Ularning til qobiliyatlari cheklangan va ular asosan vizual va eshitish stimullariga tayanadi. Ushbu yosh toifasi uchun media kontenti oddiy, takrorlanadigan va vizual tarzda jozibali elementlarga qaratilishi kerak. Yorqin ranglar, aniq shakllar va takrorlanuvchi tovushlar ularning diqqatini jalb qilishda va kognitiv rivojlanishga yordam berishda samaralidir.

2. O'rta bolalik (6-11 yosh):

- Bolalarning ulg'ayishi bilan ularning til ko'nikmalari yaxshilanadi, mantiqiy fikrlash rivojlanadi va hikoyalarni yaxshiroq tushunadi. Ular murakkabroq hikoyalarni kuzatishi va fikrlash va ijodkorlik qobiliyatini shubha ostiga qo'yadigan kontentdan bahramand bo'lishlari mumkin. Bu yosh toifasi uchun ommaviy axborot vositalari qiziquvchanlikni uyg'otadigan va dunyo haqida bilim beradigan ta'lim dasturlarini o'z ichiga olishi kerak, masalan, ilmiy shoular yoki interaktiv ta'lim o'yinlari.



3. O‘smirlik (12-18 yosh):

- O‘smirlarda ilg‘or kognitiv qobiliyat va tanqidiy fikrlash qobiliyatlari mavjud. Ular o‘zlarining shaxsiyatlarini o‘rganmoqdalar va tengdoshlar bilan munosabatlar va ijtimoiy muammolar katta ta'sir ko‘rsatadilar. Ushbu yosh guruhi uchun media-kontent ushbu rivojlanish jihatlarini ko‘rib chiqishi, ularning tajribalari va qiyinchiliklarini aks ettiruvchi o‘xshash qahramonlar va hikoyalarni taklif qilishi kerak. Ijtimoiy media platformalari murakkab muammolarni hal qilish uchun kuchli vosita bo‘lishi mumkin, ammo salbiy ta'sirlardan qochish uchun ehtiyotkorlik bilan ishlash kerak. Ommaviy axborot vositalarining albatta bu o‘rinda bolalar psixologiyasiga ta'siri sezilarli va ko‘p qirralidir.

Ommaviy axborot vositalari bolalarning o‘rganish va kognitiv qobiliyatlariga sezilarli ta'sir ko‘rsatishi mumkin. Ta'lim dasturlari tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatini oshiradi. Shu bilan birga, kontent o‘rganishni maksimal darajada oshirish uchun interaktiv va qiziqarli bo‘lishi kerak. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ta'limga oid teleko‘rsatuvlarni tomosha qiladigan bolalar, ko‘rmaydiganlarga qaraganda, akademik jihatdan yaxshiroq natijalarga erishadilar.

Bunday tadqiqotlar fikrlashning yoshga qarab qanday rivojlanishini tushunish uchun turli yosh guruhlaridagi kognitiv qobiliyatlarni solishtirishi mumkin.

Bolalar psixologiyasini tushunish samarali o‘qitish strategiyalari va materiallarini yaratishga, o‘rganishdagi kamchiliklarni aniqlashga va qo‘llab-quvvatlashga va rivojlanishning turli bosqichlariga mos keladigan ta'lim amaliyotlarini targ‘ib qilishga yordam beradi. Qolaversa, bolalarni parvarish qilish amaliyoti, ruhiy salomatlikni baholash va terapevtik aralashuvlar haqida ma'lumot berib, sog‘liqni saqlash xodimlariga bolalarning psixologik ehtiyojlarini qondirishda yordam beradi.

Bolalar va o‘smirlar psixologiyasi bo‘yicha tadqiqotlar bolalar farovonligi, ta'lim va sog‘lig‘i bilan bog‘liq siyosatlariga ta'sir qiladi, bolalar huquqlari va himoya choralari himoya qiladi.



Neyrologiya; Neyrologiya va bolalar psixologiyasining integratsiyasi miyaning rivojlanishdagi rolini tushunishga yordam beradi, kognitiv va hissiy jarayonlarni o'rganish uchun miya tasviri kabi usullardan foydalanadi.

Texnologiya va ommaviy axborot vositalari: Raqamli ommaviy axborot vositalarining bolalar rivojlanishiga ta'sirini o'rganish - rivojlanayotgan soha. Ommaviy axborot vositalaridan sog'lom foydalanish bo'yicha yo'riqnomalarni ishlab chiqish juda muhim, chunki texnologiya bolalar hayotiga ko'proq integratsiyalashgan.

Madaniy va kontekstual ta'sirlar:

Madaniyat, ijtimoiy-iqtisodiy holat va atrof-muhit taraqqiyotini qanday shakllantirishini o'rganish psixologik tadqiqotlar va amaliyotda xilma-xillik va inklyuzivlikning muhimligini ta'kidlaydi.

E'tiqod va qarashlarni rivojlantirish:

Ommaviy axborot vositalari, jumladan, televidenie, kino, video o'yinlar va internet bolalarning e'tiqodlari, qarashlari va qadriyatlarini shakllantirishi mumkin. Ular gender rollari, tana qiyofasi, munosabatlari va zo'rvonlik haqidagi xabarlarini o'z ichiga olishi mumkin, bu ularning o'zini o'zi anglashi va xatti-harakatlariga ta'sir qilishi mumkin. Ijtimoiylashtirish: Ommaviy axborot vositalari bolalarni turli madaniy me'yorlar, turmush tarzi va o'ziga xosliklari bilan tanishtirish orqali ularni ijtimoiylashtirishda rol o'ynaydi. Shu bilan birga, u stereotiplar va haqiqiy bo'lmagan standartlarni davom ettirishi mumkin, bu esa etarli emaslik yoki begonalashish hissiyotlariga olib keladi.

Kognitiv rivojlanishga ta'siri:

Ekkranda ortiqcha vaqt va tezkor, rag'batlantiruvchi media kontentiga ta'sir qilish bolalarning diqqatini, konsentratsiyasini va kognitiv rivojlanishiga ta'sir qilishi mumkin. Bu, shuningdek, tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlari bilan bog'liq qiyinchiliklarga hissa qo'shishi mumkin.



Hissiy tartibga solish: OAV kontenti, ayniqsa zo‘ravonlik yoki bezovta qiluvchi tasvirlar, bolalarning hissiy reaksiyalariga ta'sir qilishi va ularni haqiqiy zo‘ravonlik yoki azob-uqubatlarga sezgirligini oshirishi mumkin. Bundan tashqari, qo‘rquv, tashvish yoki tajovuz hissi paydo bo‘lishi mumkin.

Iste'molchilik va materializm: Ommaviy axborot vositalari ko‘pincha moddiy qadriyatlar va iste'mol madaniyatini targ‘ib qiladi, bolalarni baxt va muvaffaqiyatni moddiy boylik bilan tenglashtirishga undaydi. Bu norozilik, hasad va ortiqcha sarflash odatlariga olib kelishi mumkin.

Tadqiqotimiz davomida biz ota-ona va bolaning onlayn mediadagi milliy kontentlarga bo‘lgan munosabatlarini ham o‘rgandik. Ommaviy axborot vositalaridan haddan tashqari foydalanish ota-ona va bolaning o‘zaro munosabatlariga va bog‘lanishiga xalaqit berishi, shuningdek, mazmunli muloqot va umumiy faoliyat imkoniyatlarini cheklashi mumkin. Shuningdek, u ekran vaqti va kontentni tanlash bo‘yicha nizolarga hissa qo‘shishi mumkin.

Bundan tashqari, internet va ijtimoiy media bolalarni kiberbulling, onlayn yirtqichlar va nomaqbul kontent kabi xavf-xatarlarga duchor qiladi. Bunday tajribalar amaliyotda kuzatilishicha bolalarning ruhiy salomatligi va farovonligiga jiddiy salbiy ta'sir ko‘rsatishi mumkin.

Ommaviy axborot vositalarining potentsial zararli ta'sirini yumshatish uchun ota-onalar, tarbiyachilar, o‘qituvchilar va siyosatchilar media savodxonligini oshirishi, bolalarning ommaviy axborot vositalaridan foydalanishini kuzatishi, yo‘l-yo‘riq va nazoratni ta'minlashi, tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rag‘batlantirishi va ommaviy axborot vositalari xabarlarini va ularning ta'siri haqida ochiq muloqotni rivojlantirishlari o‘ta muhimdir.

Bolalar psixologiyasining nozik jihatlari bolaning rivojlanishi va xulq-atvoriga yordam beradigan keng ko‘lamli omillarni o‘z ichiga oladi. Bu yerda e'tiborga olish kerak bo‘lgan asosiy nozikliklar mavjud:



1. Temperament; har bir bolaning o'ziga xos temperamenti bor, bu uning kayfiyatiga, moslashishga, faollik darajasiga va qo'zg'atuvchilarga javob berishga ta'sir qiladi. Bolaning temperamentini tushunish tarbiyachilarga bolaning ehtiyojlarini yaxshiroq qondirish uchun o'z yondashuvlarini moslashtirishga yordam beradi.

2. Bog'lanish; bolaning o'z tarbiyachilariga bo'lgan bog'liqligi ularning xavfsizlik hissi, izlanish va ijtimoiy o'zaro munosabatlariga ta'sir qiladi. Ehtiyotkorlik va moslashish kabi g'amxo'rlik qiluvchilarning nozik ko'rsatmalari xavfsiz biriktirmalarni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

3. Atrof-muhitga sezgirlik; bolalar atrof-muhitga, jumladan, jismoniy muhitga, ijtimoiy munosabatlarga va hissiy iqlimga juda sezgir. Atrofdagi nozik o'zgarishlar bolaning kayfiyati, xatti-harakati va farovonligiga ta'sir qilishi mumkin.

4. Ijtimoiy signallar va og'zaki bo'lmagan muloqot, bolalar yoshligidanoq ijtimoiy belgilar va og'zaki bo'lmagan muloqotni o'zlashtiradilar, bu ularning munosabatlar, his-tuyg'ular va ijtimoiy me'yorlarni tushunishlariga ta'sir qiladi. Nozik belgilarga e'tibor berish kattalarga bolalarni yaxshiroq tushunishga va ular bilan muloqot qilishga yordam beradi.

5. Ramziy o'yin; o'yin-kulgi, rol o'ynash va xayoliy dunyolar yaratish kabi ramziy o'yinlar bolalarga o'z tajribalarini kashf qilish va tushunish imkonini beradi. Bolalarning o'yinlarini kuzatish ularning fikrlari, his-tuyg'ulari va tashvishlari haqida tushuncha berishi mumkin.

6. O'z emotsiyalarini boshqarish; bolalar asta-sekin o'z his-tuyg'ularini tarbiyachilar va tengdoshlari bilan o'zaro munosabatlar orqali tartibga solishni o'rganadilar. Kattalar tomonidan nozik yo'l-yo'riq va his-tuyg'ularni ifodalash va tartibga solishni modellashtirish bolalarning hissiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashi mumkin.

7. O'z-o'zini his qilish; o'z-o'zini his qilishni rivojlantirish o'z shaxsiyligini, imkoniyatlarini va dunyodagi o'rnini tushunishni o'z ichiga oladi. Tarbiyachilar va



jamiyatning nozik xabarlarini bolalarning o'zini o'zi anglashi va o'zini o'zi qadrlashini shakllantiradi.

8. Kognitiv tarfkashliklar va sxemalar; bolalar o'zlarining tajribalari va o'zaro ta'sirlari asosida kognitiv qarama-qarshiliklar va sxemalarni rivojlantiradilar. Ushbu aqliy tuzilmalar ularning voqealarni idrok etishi, talqini va xotirasiga ta'sir qiladi⁴.

Bolalar psixologiyasining ushbu nozik tomonlarini tushunish uchun diqqat bilan kuzatish, bolalar tajribasi va istiqbollarning murakkabligini chuqur anglash talab etiladi. Ushbu nozikliklarga e'tibor qaratib, tarbiyachilar va tarbiyachilar bolalarning o'sishi, rivojlanishi va farovonligini yaxshiroq qo'llab-quvvatlashlari mumkin.

Psixologiyada bolalar bilan ishlash ularning o'ziga xos rivojlanish ehtiyojlarini, xatti-harakatlarini va his-tuyg'ularini tushunish va hal qilish quyidagi asosiy bosqichlarni o'z ichiga oladi⁵.

Rivojlanish bosqichlari: bola rivojlanishining go'daklikdan o'smirlik davrigacha bo'lgan turli bosqichlarini tan olish va bu bosqichlarning , hissiy va ijtimoiy rivojlanishga qanday ta'sir qilishini tushunish.

Baholash va diagnostika: Bolalarning psixologik faoliyatini tushunish va har qanday mumkin bo'lgan buzilishlar yoki holatlarni tashxislash uchun yoshga mos baholashlarni o'tkazish.

Terapevtik aralashuvlar: bolalarning o'ziga xos ehtiyojlari va muammolarini hal qilish uchun o'yin terapiyasi, kognitiv-xulq-atvor terapiyasi va oilaviy terapiya kabi turli xil terapevtik yondashuvlardan foydalanish.

Xulq-atvorni boshqarish: ijobiy xulq-atvorni qo'llab-quvvatlash va bolalardagi qiyin xatti-harakatlarni hal qilish uchun strategiyalarni amalga oshirish,

⁴ Norbosheva M. Bolalar psixologiyasi va psixodiagnostikasi. // o'quv qo'llanma.-TermizDU, 2019. 24-B

⁵ Nishanova Z. va boshqalar. Rivojlanish psixologiyasi. –T.: « O 'zbekiston faylasuflari m illiy jam iyati» nashriyoti, 2018.



ko‘pincha ota-onalar, o‘qituvchilar va boshqa tarbiyachilar bilan hamkorlikni o‘z ichiga oladi.

Travma haqida ma'lumotga ega bo‘lgan yordam: travmaning bolalarning ruhiy salomatligi va farovonligiga ta'sirini tan olish va ularga davolanish va rivojlanishga yordam berish uchun tegishli choralar ko‘rish va yordam berish.

Ota-onalar va tarbiyachilarni qo‘llab-quvvatlash: ota-onalar va tarbiyachilar bilan ularning farzandlarining ehtiyojlarini tushunish, ota-onalar va bolalar munosabatlarini mustahkamlash, sog‘lom rivojlanishni ta'minlashda yo‘l-yo‘riq va yordam berish.

Targ‘ibot va profilaktika: bolalarning ruhiy salomatligi va farovonligini qo‘llab-quvvatlovchi siyosat va amaliyotlarni targ‘ib qilish, shuningdek, xavf omillarini bartaraf etish va chidamlilikni oshirish uchun profilaktika ishlarida qatnashish⁶.



Psixologiya bo'yicha bolalar bilan ishlash ularning sog'lom rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash va ular duch kelishi mumkin bo‘lgan har qanday muammolarni

⁶ Norbosheva M. Bolalar psixologiyasi va psixodiagnostikasi. // o'quv qo'llanma.-TermizDU, 2019. 189-B



hal qilish uchun rahm-shafqatli, sabrli va madaniy jihatdan sezgir yondashuvni talab qiladi.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, bugun bolajonlarimiz vizual axborot, rasmlar, illyustratsiyalar, she'riy parcha, ertaklar, komikslar ko'proq qiziqтира, o'smir yoshdagi yigit qizlar uchun aksincha, ijtimoiy ma'naviy mohiyatga ega maqolalar, publitsistika namunalari, turli janrdagi namunalar e'tiborga molikdir. Ular millat tarixidan birmuncha xabardor bo'lib, ajdodlar va qadriyatlarga diqqatli bo'ladilar. Bu borada onlayn media olamiga joylashtirilgan milliy qadriyatlarimiz aks etgan multfilimlar diqqatga sazovordir. Rivojlanayotgan davlatlarda bolalar matbuoti yoshga ko'ra chop etishga bosqichma-bosqich kirishgani xususida Rossiya misolida aytib o'tdik. Ushbu nashrlar muvaffaqiyatli tarzda rivojlanayotgani, o'z auditoriyasi, o'ziga xos yo'nalishi va mavzusiga ega ekanligi o'rganib, amalda tatbiq etish uchun qo'llanishga arziydi. Yoshga ko'ra tasniflangan gazeta va jurnallarda bolalarning qarashlari, qiziqishlari, izlanishlari birinchi navbatda ahamiyat qaratilishi lozim bo'lgan jabhadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to'g'risidagi qonun.// O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi axborotnomasi. 2003 y., №1.
2. Axborot olish kafolatlari va erkinliklari to'g'risida.// O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi palatalarining Axborotnomasi. 1997 y., 4-5 son.
3. O'zbekiston Respublikasida ommaviy axborot vositalari faoliyati, rivojlanish, erkinligi kafolatlari to'g'risidagi tahliliy ma'lumot. (O'zMAA. 2013 yil, 1 iyun). www.infoCOM.UZ.
4. O'zbekiston Respublikasining "Ommaviy axborot vositalari to'g'risida"gi // 2007 yil 15 yanvardagi O'RQ-78-son Qonun.